

ମେଘଗର

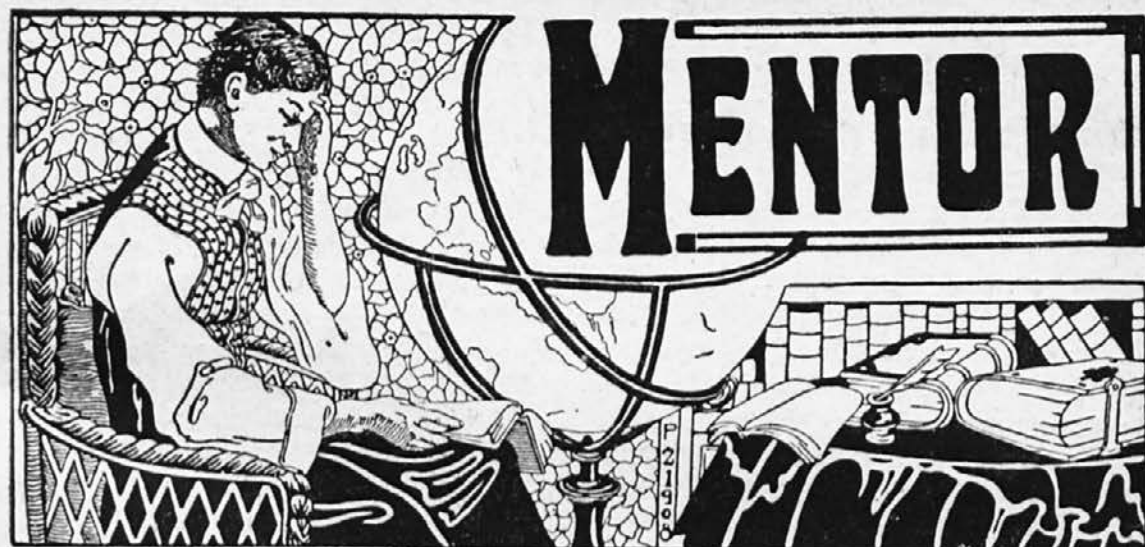
XI

8

VSEBINA:

Zdrava, blagovestnika Slovenov!	133
Jernej Pavlin: Slovanski apostol sv. Ciril	134
France Bevk: Prvo leto:	
5. Nova družba	138
6. Šola je prva in v šoli je nemščina prva	140
Prof. Fr. Omerza: Ajshilova Orestija	142
Agamemnon	144
Dr. I. Pregelj: Iz moderne	150

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne v mesecu in stane za dijake 4 K, za druge naročnike 8 K na leto.

Letnik XI.

1918/19.

Štev. 8.

Zdrava, blagovestnika Slovenov!

Zdrav, črnorizec* in hlapec božji, modri Ciril; zdrav, vladika prvi Slovenov, pobožni Metod! Zdrava, svečenika, sveta vzornika dela v Kristu in truda v ljubezni. Zdrav, skromni, tihi, silni brat Ciril! Po telesu dete in po delih orjak do zvezd! Zdrav, samoto ljubeči, boječi Metod; zdrav v zlosti sovražne voze preizkušeni! Tvoje ime je Veliki. Zdrava, brata iz Soluna!

Kdo je bolj ljubil očeta, ki ime mu je Bog? Kdo je bolj ljubil mater, ki ime ji je Cerkev?

Vzšla je ljubezen narodom z

vzhoda, vzšla je luč Slovenom iz Soluna.

Po volji Gospoda, ki ljubi vse narode, po sklepu Vseprevidnosti, ki črti temó.

Po ljubezni Odrešenikovi, po milosti Svetega Duha! Sveta brata solunska, zdrava!

Razvnemajta Slovene v dobrem in v svetem krepita. Blagoslovita, blagoslovita!

Dala sta dedom našim in so videli in spoznali. Dajta, da vidijo vnuki in spoznajo od vzhoda do zahoda.

Blagoslovita, blagoslovita!

* Staroslov.: črnorizec = menih.

Slovanski apostol sv. Ciril.

Jernej Pavlin.

Letos dne 14. februarja je preteklo 1050 let, odkar je umrl v Rimu veliki slovanski apostol sv. Ciril.

V prvi polovici devetega stoletja je živel v grškem mestu Solunu visok vojaški dostojanstvenik plemenitega rodu z imenom Leon, ženi pa je bilo ime Marija. Imela sta sedem sinov, med katerimi sta bila slovanska apostola sv. Ciril in Metod. Najmlajši je bil Konstantin, ki je bil rojen okoli l. 827. in si je pozneje privzel ime Ciril. Solun je bil grško mesto, pa v mestu in okolici je prebivalo mnogo Slovanov, tako da sta imela solunska brata že v mladosti priliko, da sta se naučila slovanskega jezika.

Konstantin je bil šibkega telesa, pa Bog mu je dal velike dušne zmožnosti. Starši so preskrbeli svojim otrokom dobro vzgojo. Konstantin si je izbral že v nežni dobi modrost za namen svojega življenja. Hrepenel je po pobožnosti in si je izvolil za vzornika velikega cerkvenega učenika sv. Gregorja Nacianškega. Ta je s sv. Bazilijem obiskoval atenske šole in je ves čas porabil za učenje in molitev. V Solunu so bile takrat sloveče šole, zato si je lahko pridobival pravo modrost.

Ko je bil Konstantin star štirinajst let, mu je umrl oče. Za blažega mladeniča je poskrbel očetov prijatelj Teoktist, ki je bil dvornik na cesarskem dvoru v Carigradu. Vzame ga k sebi, da bi se vzgajal s cesarjevičem Mihaelom, ki je pozneje vladal kot Mihael III. (l. 842.—867.). Morda je bil Konstantinov oče s cesarsko rodbino v prijateljski zvezi ali pa celo v sorodu. Teoktist je ljubil vrlega Konstantina zaradi njegove nedolžnosti in lepih uspehov pri učenju in mu je nameraval preskrbeti visoko službo. Pa Konstantin je ostal zvest svojemu sklepu, da se hoče popolnoma posvetiti Bogu, in je postal duhovnik.

Med njegovimi učitelji v Carigradu je bil tudi učen Focij, ki je postal pozneje

carigrajski patriarh in je povzročil razkol. Bila sta si dobra prijatelja. Ko pa je zašel Focij v zmoto in učil, da ima človek dve duši, ga je verni Konstantin odločno zavrnil in takrat se je njuno prijateljstvo ohladilo.

Da bi obdržali Konstantina v Carigradu, so ga postavili za knjižničarja v cerkvi sv. Sofije. Pa to službo je kmalu pustil in se umaknil v neki samostan na morskem obrežju. Ko so ga našli, se je vrnil v mesto, kjer je postal profesor modroslovja na visoki šoli. Kmalu je zaslovel povsod po svoji modrosti in splošno so ga imenovali filozofa — modrijana. Ker je bil v bogoslovju temeljito izobražen in je bil globoko veren, je uspešno in krepko branil verske resnice nasproti krivovercem. Kmalu pa vstopi v samostan v Kiziku pod goro Olimpom v Mali Aziji, kjer je našel brata Metoda. Ta je bil prej cesarski namestnik v neki slovanski pokrajini, potem pa je šel v samostan in postal diakon.

Okoli l. 860. so prišli v Carigrad poslanca kozarskega kneza prosit krščanskih misijonarjev. Kozarji so prebivali ob Črnem morju v sedanji južni Rusiji. Nekaj je bilo že krščenih, a so bili zelo malo poučeni v Kristusovi veri. Pri njih so začeli judje in mohamedanci širiti svoje krive nauke, zato so Kozarji želeli učenih misijonarjev. Cesar Mihael njih prošnjo rad usliši in ponudi to delo Konstantinu. Ta sprejme z veseljem to ponudbo in vzame s seboj brata Metoda. Na ladji se prepeljeta v grško mesto Kerzon, kjer so misijonarji oznanjevali krščansko vero že koncem prvega stoletja.

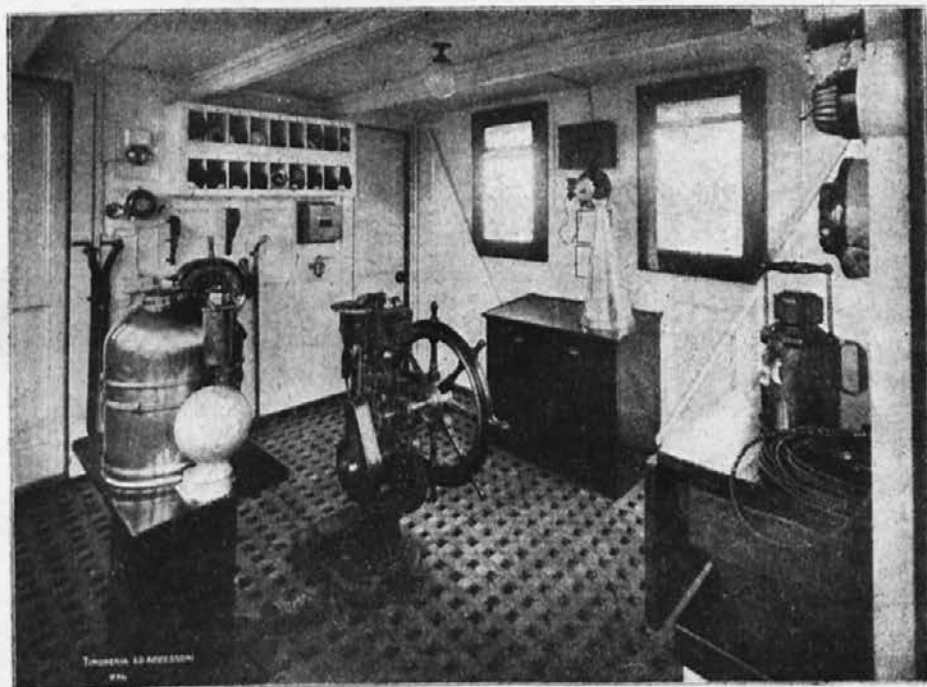
V Kerzonu sta se mudila precej dolgo; kajti Konstantin se je moral naučiti kozarskega in judovskega jezika, ako je hotel pri Kozarjih doseči kaj uspeha. Blizu mesta Kerzona najde Konstantin svetinje četrtega rimskega papeža sv. Klementa, ki je tam umrl mučeniške smrti okoli l. 100. Z veliko slovesnostjo jih preneso v mesto in jih shra-

nijo v nadškofijski cerkvi. Pri odhodu sta jih sv. brata vzela s seboj in jih pozneje prinesla v Rim.

Ko se je Konstantin dosti pripravil, se napotita na dvor kozarskega kneza. Tu je imel Konstantin hude boje z judovskimi rabini in mohamedanskimi učenjaki. Resnice Kristusove vere je zagovarjal jasno in neustrašeno in je dosegel lepe uspehe. Za delo so mu ponujali plačilo, ga pa ni sprejel, pač pa je prosil, naj izpuste grške ujetnike.

Po uspešnem misijonskem delu se brata vrneta v Carigrad. Metodu je patriarh Focij

no Ogrsko in je bila pod frankovsko nadoblastjo. Vzhodnofrankovski kralj Ludovik Nemški (843—876) pa je skušal svojo oblast na Moravskem še bolj utrditi, posebno s tem, da je pošiljal tja nemške duhovnike. Knez Rastislav se je bojeval za svobodo in je hotel svojo državo tudi v cerkvenem oziru osvoboditi. Tudi je ljudstvo želelo slovanskih misijonarjev, ker se nemški duhovniki niso dobro naučili slovanskega jezika. Vse to je napotilo Rastislava, da se je obrnil v Carigrad in prosil slovanskih misijonarjev. Njegovi poslanca so rekli ce-

Krmilo na parniku »Martha Washington«.

ponujal nadškofovsko čast, da bi ga pridobil zase; pa Metod se ni dal premotiti in je šel rajši v polihronski samostan pod Olimpom. Tudi Konstantin je šel spet v samoto in je živel pri cerkvi sv. apostolov v Carigradu.

Pa v samoti nista živela dolgo. Kajti l. 862. pošlje velikomoravski knez Rastislav (846—870) poslanca k cesarju Mihaelu III. s prošnjo, naj jim dá slovanskih misijonarjev. Velikomoravska država je takrat obsegala sedanje Moravsko in sever-

sarju Mihaelu: »Naše ljudstvo se je otrelo poganstva in živi po krščanski veri, pa nimamo takih učiteljev, ki bi nas učili pravo krščansko vero v našem jeziku, da bi tudi drugi kraji sprejeli sv. vero. Pošlji nam torej, gospod, takih učiteljev!« Cesar se spet obrne na Konstantina s prošnjo, ali bi hotel iti misijonarit med Slovane, ker je bil za to delo najbolj sposoben. Konstantin mu odvrne: »Čeprav sem truden in bolehen, pojdem vendar z veseljem tja.«

Takoj se je začel pripravljati na misi-

jonsko delo. Že v Carigradu je sestavil za slovenski jezik abecedo, ki jo imenujejo glagolico. Tudi je prestavil nedeljske evangelije na slovanski jezik. Za to je bilo treba velike bistroumnosti, da je izbral najprimernejše besede in oblike za izražanje visokih krščanskih resnic. Konstantin je to delo zvršil prav izvrstno. Za književni jezik je vzel slovansko narečje, ki so ga govorili v solunski okolici in ki ga je bil vajen od mladosti. Sedaj ga imenujemo staroslovanski ali cerkvenoslovanski jezik. Tako pripravljen na misijonsko delo odide z bratom Metodom na Moravsko. S seboj vzameta nekaj menihov.

Carigrajski misijonarji so šli na Moravsko l. 863. Dobro moravsko ljudstvo jih je sprejelo z veseljem, ko je zvedelo, da prinašajo s seboj del sv. pisma v domačem jeziku in svetinje papeža sv. Klementa. Knez Rastislav jih je slovesno sprejel na svojem dvoru na Vel e h r a d u, ki je postal središče delovanja solunskih bratov.

Rastislav jima izroči najboljše mladeniče svoje države, da bi jih vzgajala in pripravljala za duhovski stan. Zraven pa sta nadaljevala prestavo sv. pisma in bogoslužnih knjig na slovanski jezik. Kot misijonarja sta hodila po moravskih vaseh in mestih in vneto oznanjala božjo besedo v domačem jeziku. Moravskega narečja sta se hitro privadila, zato sta imela dosti uspeha.

Ko je prišel Konstantin na Moravsko, je opravljal sv. mašo in druga bogoslužna opravila v grškem jeziku in po vzhodnem obredu. Na Moravskem pa je bil že vpeljan latinski obred sv. maše. Konstantin je uvidel, da je naboljše, da se prilagodi vernikom, zato je sprejel latinski obred. Nekaj časa je opravljal sv. mašo v latinskem jeziku, potem pa jo je začel v s l o v a n s k e m jeziku. Pismo papeža Hadriana II. knezu Rastislavu nam priča, da je Konstantin vpeljal slovansko liturgijo v zaupanju na priprošnjo sv. Klementa.

Tako sta delovala štiri leta in sta mladeniče pripravila za duhovski stan. A sama jih nista mogla posvetiti, ker nista bila škofa. Tudi sta želela samostojno urediti

cerkvene razmere na Moravskem in v Panoniji. Zato sta se napotila z učenci v Rim. Med potjo sta se nekaj časa ustavila v Panoniji, ki je obsegala sedanje zahodno Ogrsko in vzhodno Štajersko. Panonski Slovenci so bili večinoma že kristjani, a v krščantvu še niso bili utrjeni. Takrat jim je vladal knez Kocel, ki je Konstantinu in Metodu izročil petdeset učencev, naj jih pripravita za duhovski stan. Tudi med panonskimi Slovenci sta širila in utrjevala sv. vero v domačem jeziku.

Življenjepis sv. Metoda omenja, da ju je papež Nikolaj I. povabil v Rim. Zvedel je že o njunem apostolskem delovanju in ju je hotel videti. Morda sta dobila to vabilo že v Panoniji. V Rim sta potovala po naših deželah in verjetno je, da sta se med potjo večkrat ustavila in oznanjevala božjo besedo. Mudila sta se tudi v Benetkah.

Medtem je papež Nikolaj I. umrl (13. novembra 867.) in njegov naslednik je postal Hadrian II. (867—872). Ko je ta zvedel, da prihajata v Rim slavna misijonarja s svojimi učenci in da prinašata svetinje sv. Klementa, jima je šel z duhovniki in ljudstvom v slovesnem sprevodu in s prižganimi svečami naproti.

Papež se je kmalu prepričal, da sta Konstantin in Metod sveta in apostolska moža in da sta že veliko storila za širjenje sv. vere. Iz njunih odgovorov je spoznal, da sta pravoverna in da sta ostala zvesta rimskemu papežu. To je bilo tem bolj razveseljivo, ker je carigrajski patriarh Focij, bivši Konstantinov učitelj in prijatelj, takrat odpadel od Rima in Grke zapeljal v razkol.

Konstantin je dokazal papežu, da je katoliški cerkvi le v korist, če se opravljajo sv. obredi v slovanskem jeziku. Zato je papež rad odobril bogoslužne knjige v slovanskem prevodu, ki sta jih sv. brata prinesla s seboj, in je dovolil, da se sme božja služba obhajati v s l o v a n s k e m jeziku. Le berilo in evangelij pri sv. maši naj se bereta najprej v latinskem, potem pa v slovanskem jeziku. Nato sta pela Konstantin in Metod sv. mašo v slovanskem jeziku v cerkvi Ma-

rije Snežnice. Njuni učenci pa so v istem jeziku peli svete pesmi.

Tudi druge cerkvene zadeve sta srečno uredila. Koncem leta 868. sta bila oba posvečena v škofa, njuni učenci pa v mašnike in diakone. Potem so opravljali sv. mašo v raznih rimskih cerkvah.

Sv. brata sta upravičeno upala, da bosta kot škofa laže in še uspešneje pastirovala med Slovani. Pa Konstantin se ni več vrnil k ljubljanim vernikom in je v najlepših letih odložil misijonarsko palico. Že od mladosti je bil bolehen. Težavna misijonska pota in dolga pot v Rim so ga pa še bolj oslabila, tako da je začel v Rimu huje bolehati. Ko je spoznal, da ne bo ozdravel, se je odpovedal škofovski časti in je stopil v samostan, da bi umrl kot redovnik. S papeževim dovoljenjem je zamenjal svoje ime in se je imenoval Ciril. Privzel si je ime sv. Cirila, ki je bil aleksandrijski patriarh (412—444) in se je odločno vojskoval proti krivoverstvu carigradskega škofa Nestorija. Focijeva zmota pa je bila za cerkev še nevarnejša kakor Nestorijeva. Zato se je Konstantin priporočal sv. Cirilu, naj bi Bog na priprošnjo tega svetnika Grke obvaroval razkola.

Pred smrtjo ni pozabil svoje črede. Do tedaj je vodil na Moravskem misijonsko delo, ker je bil za to sposobnejši kakor brat Metod. Po njegovi smrti pa bi moral Metod vse težavno delo sam prevzeti; tega si Metod skoraj ni upal in je resno mislil, da bi se vrnil na Grško v samostan. Toda Ciril ga je še na smrtni postelji navduševal, naj se ne boji težav, ampak naj pogumno nadaljuje začeto delo. Rekel mu je, kakor poroča življenjepis sv. Metoda: »Glej, brat, bila sva tovariša, orala sva isto brazdo in jaz padam na polju, svoj dan končujoč, a ti ljubiš goro (Olimp). Vendar ne zapuščaj zaradi gore svojega učenja, ker ti bo to v zveličanje.«

Kako je ljubil Slovane in kako je zanje skrbel, nam priča tudi molitev, v kateri je pred smrtjo s solzami prosil Boga zanje, da bi ostali sv. veri zvesti. »Gospod, moj

Bog, ki si razpel nebo in ustvaril zemljo in vsa bitja priklical iz nebivanja v bivanje, ki vselej poslušaj tiste, ki spolnjujejo tvojo voljo in se te bojé, poslušaj mojo molitev in ohrani tebi zvesto čredo, kateri si postavil za pastirja mene nevrednega in nesposobnega svojega služabnika; reši jo brezbožne in poganške zlobe tistih, ki o tebi hudo govore, in pomnoži svojo cerkev z množico in vse združi v edinosti!«

Po tej molitvi se je poslovil od ljubljene brata in vdanih učencev in je zaspal v Gospodu dne 14. februarja 869, 40. dan po vstopu v samostan.

Papež je ukazal, naj pridejo vsi rimski duhovniki k pogrebu sv. Cirila in naj ga pokopljejo s tako slovesnostjo kakor papeža. Za grob mu je določil zase pripravljeni grob v cerkvi sv. Petra. Pa Metod ga je prosil, naj mu dovoli, da prepelje bratovo truplo na Grško v njegov samostan in ga tam pokoplje, ker sta tako obljubila materi pred odhodom na Moravsko. Papež se tej želji ni ustavljal in je dovolil, da ga čez sedem dni odpeljejo. Pa rimski škofje in duhovniki so rekli, da se ne spodobi, da bi pokopali tako slavnega moža kje drugje kakor v Rimu. Metod se je njih prošnji vdal, vendar je prosil, naj ga ne pokopljejo v cerkvi sv. Petra, ampak v cerkvi sv. Klementa, čigar svetinje je prinesel v Rim. Zato so ga pokopali v tej cerkvi na desni strani velikega oltarja. Rimljani so ga častili takoj po smrti za svetnika. Ko se je brat Metod vrnil k Slovanom, so se brez dvoma tudi ti priporočali svojemu apostolu sv. Cirilu.

Metod se je po bratovi smrti vrnil v Pannonijo in na Moravsko, kjer je deloval v težavnih razmerah in v velikem trpljenju do pozne starosti. Umrl je na Velehradu 6. aprila 885.

Sv. Cirila častimo zato kot priprošnjaka za zedinjenje vzhodne cerkve. Naj bi se na njegovo priprošnjo milijoni naših bratov na vzhodu in jugu zedinili v vesoljni cerkvi, katero vodi rimski papež, pravi naslednik sv. apostola Petra.

Prvo leto.

Slike iz dijaškega življenja. — (Dalje.)

France Bevk.

5.

Nova družba.

Drugi dan sem bil pri učitelju.

»Ali imate stanovanje?« je vprašal.

»Imam; tam doli v gostilni,« sem dejal.

»V gostilni?« me je pogledal. »In ravno v oni gostilni? Doli ne smete biti. Tu sedita vas vzame.«

Bil sem zadovoljen. — Moja nova gospodinja je bila dobra ženska, a ni bila nič podobna onim gospodinjam, kakor jih opisujejo starejši pisatelji. Bila je visoka in

Dijak je bil tudi sin naše gospodinje, vpisan v prvo gimnazijo, ki mu je bilo ime Karlo; doma pa so ga zmerjali za »šutolo«, kar pomeni toliko kot tepec. Napredoval je slabo. Pri njegovem učenju sem pridobil še jaz par latinskih besed, ki mi pa do danes še niso koristile.

Učili smo se v mali sobici, spali pa smo v podstrešju z nizkimi okni. V poletju je bilo toplo, ko je žehlala vročina od razgretih korcev, v zimski burji pa je bilo mrzlo.

Prekop Souchov, središče prometa v Šanghaju. ☞

suha ženska, rjave polti; ni nas trapila z večnimi nauki, vendar smo jo radi ubogali. Njenega moža, ki je bil strog, pa smo se bali. Ta je delal v tovarni, njegova dva sinova in hči Metilda tudi. Metilda je bila mlado, šestnajstletno dekle, ki je neprestano rdelo od sramu in ki je imela velika usta in velike uhanе.

Moji sestanovanci so bili Adolf, razvajen fant z dežele, Jožef, majhen, živ dečko iz Trsta, in Rudi, človek hladnega značaja z nenavadno razvitimi ustnicami, kar ga je delalo ošabnega in jeznega.

Za hišo se je dvigal breg Kalvarije v skrbno obdelanih lehah. Črešnje, breskve in fige so rastle med vinsko trto, ki je gorela v solncu pod težo sočnih grozdov... Ob strani so delali senco košati kostanji, hrasti in goste akacije.

»V bregu se lahko učite,« je dejala gospodinja.

»Da mi ne pokvarite dreves,« je pripomnil gospodar.

Moji součenci so bili od vseh strani južnega dela naše domovine. Bili so najrazličnejše starosti in značaja; govorili so,

skakali in kričali. Prišli so z meščanskih šol, gimnazij in realk. Povsem pisana družba! Vse, kar je bodisi radi duševnih ali gmotnih ovir sililo v vrste inteligentnega proletariata.

Zame je bila ta družba čudna. Mislim sem, da bodo prišli vsi s tako resnim čutom kot jaz. Kar so počenjali, se mi je zdelo greh. Že zdaj so zabavljali na učitelja.

Ta nas je ogovoril z lepimi besedami; nato smo pisali nemško vajo, da spozna naše znanje.

Jaz nisem mogel pisati.

»Zakaj ne pišeš?« me je trknil sosed.

»Ne znam še,« sem dejal.

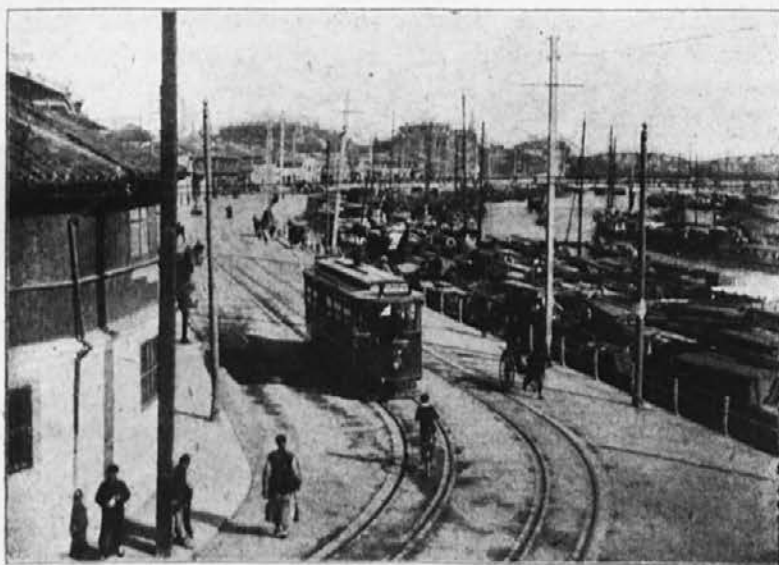
»Ne znaš? Če tega ne znaš, potem ne zdelaj.«

»Ne grem,« sem dejal.

»Pojmo na Kalvarijo!«

Šli smo. Jaz sem nesel knjigo pod pazduho. Senčna, tu pa tam strma ozka steza se je vila skozi kostanjev in hrastov gozd. Akacije so rastle na gosto, s samotne jase je gledalo sadno drevo. Na vrhu so se drevesa zredčila, bile so le še posamezne trate in zopet drevesa ter grmovje. Skalnata steza je šla mimo razvalin stare cerkve. Na vrhu so stali štirje kameniti križi in gledali na Gorico.

Pod nogami je ležala Podgora, naslonjena na vznožje hriba, z rdečimi strehami in tovarniškim dimom, vinogradi in vrtovi z zorečimi južnimi sadovi, cvetoč

Ob prekopu Souchow v Šanghaju.

Bil sem strtl. »Če se pa še nisem tega učil,« sem pomislil. Kadar je kdo pogledal name, mi je bilo težko. Ko sem prišel iz šole, sem se pričel učiti.

»Kaj se učiš, ko ni še naloge?« so mi dejali.

»Prav!« mi je dejal učitelj. »Pridnost zmaga!«

To me je opogumilo. Nemščina pa se mi je zdela težka in gojil sem črno mržnjo do nje. Zakaj, tega ne vem jasno, še danes ne.

Prišli so me iskat: »Pojmo k Soči!«

kraj, najlepša vas naše domovine na meji Furlanije. Soča je vila svoj srebrni pas proti morju, nad Sočo pa se je svetila Gorica v solncu z gradom in Kostanjevico, s cipresami in kostanji, z neskončno lepim obrazom belih solnčnih hiš, ki se nizajo do Solkana in Standreža, do Kronberga, skritega v vrtove, ter do Šentpetra na robu lepih, z murvami zasajenih polj. Goli Sv. Valentin je prelepotila Sv. Gora s svojo romarsko cerkvijo. Trnovski gozd je gledal kot mračen velikan v nižino in pričal zgodovino našega rodu. Videl je rodove, ki so

šli preko lepe vipavske doline in utonili v solnčni Italiji. Naš rod je ostal na teh rajskih vrtovih. In rožna dolina, gričevje, ki se spenja v mehkih, božajočih valovih proti Vipavi! Oslavje! Vrh, orlovo gnezdo. Grojna, s skritimi prostorčki in potmi. Števerjan, svetli stražnik na hribu, kras vseh brd. In vsi, vsi bregovi, solnčni in plodonosni doli v Furlaniji, lepa polja in bele ceste, ki te ne morem imenovati več svojo domovino, a si lepa soseda in rad bi živel v mirni svobodi s teboj.

Mnogo lepote sem občutil, mnogo svetlobe je bilo v mojih očeh, mnogo solnca v mojih prsih. Ležali smo in sanjari.

»Jaz bi se rad vozil po morju,« je dejal Adolf.

»Krasno je morje!« je vzdihnil Jožef. »Ribe bi rad lovil, kopal bi se rad, na pesku ležal.«

»Jaz bi pa rad okoli sveta...«

Vrnili smo se kot dobri znanci, polni radosti in prazničnosti, ko je rdečilo solnce hiše, brda in nebo...

Pri kapucinih sem dobil novo družbo, s katero sem imel opravka dvakrat na dan, zjutraj in zvečer.

Pred dvanajsto smo se natrpali pred vrata in čakali. Na hodniku so se gnetli berači in beračice. V obednici so nam odkazali sedeže po starosti in dostojanstvu. Na prvem mestu in hkrati vsem predsednik je bil šestošolec Mirko, močan Kraševac, črnih brk in las, človek trpke in uporne naravi.

Na njegovi desni sem sedel jaz. Bil sem mu priljubljen, a zakaj, ne vem. Vsi drugi so bili iz najrazličnejših šol, od blizu in daleč, mirni in poredni, hvaležni in nehvaležni, kakor jih je slučajno vrgla sila in potreba tu sem.

Dobili smo vsak kos težkega črnega kruha, ki smo ga s slastjo drobili. Trije so leteli vsakokrat v kuhinjo. Eden je prinesel krožnike in žlice, dva ogromno skledo mensestre, one znamenite jedi ubožnih našega juga.

Mirko je molil in vzel prvi, drugi za njim, kot je šla vrsta, eden z desne, eden

z leve, do konca. Med zadnjimi je bil navadno kreg in malone pretep, da je moral poseči Mirko vmes, in če je posegel on, je padlo kot uvod par zaušnic, čemur so ugovarjali vsi.

Bolj kočljiva je bila razdelitev ostankov, ki so prišli iz obednice kapucinov nazaj v kuhinjo in smo jih dobili mi. Razdeljeval je Mirko. Prvo je dal sebi. Drugo je moral dati onima dvema, ki sta bila strežnika v samostanski cerkvi in najbolj predrzna izmed vseh. Nato sem prišel med obćim krikom na vrsto jaz, ki sem se tega pogosto branil, videč, kako kričijo drugi, se gnatejo, stezajo krožnike, se drže na jok ali se jezno prepirajo in sujejo.

Pogosto je moral priti brat Sabas, ki si je znal pridobiti veljavo nad nami. Pričelo se je zasliševanje in tega ali onega je kratkomalo zapodil skozi vrata. Včasih so pričali proti Mirku radi pristranosti v deljenju. Pomagala sta strežnika, ki nista mogla trpeti Mirka, in slišal jih je še on.

Izvedelo pa se je od te družbe vse, kar se je zgodilo na goriških šolah, vse dogodbice, resnične in zlagane. Bilo je zanimivo zame, ki sem poslušal in zijal.

Vedno nove pester slike so bile povod da sem se težko umiril in se pričel resno učiti. Čas je bilo.

6.

Šola je prva in v šoli je nemščina prva.

»Šola je prva,« je dejal nekdo, ki si je lastil pravico, obsipati me z dobrimi nauki.

»Nemščina je prva,« je dejal učitelj, ki me je videl pri drugih knjigah.

Šumelo mi je v glavi. Sanjal sem o šoli, na poti v mesto sem slednji dan mislil nanjo. Dajala mi je mnogo zanimivih snovi. In če sem hrepenel po nji, se mi ni mogla pristuditi prvi hip.

Radoznalost, hrepenenje po svetu je našlo v knjigah mnogo bogastva. Vse mi je bilo popolnoma novo, drugi pa so ponavljali. Vse je stalo pred menoj kot senzacija in se je vklesalo hitro v spomin, četudi ne tako trajno.

V bregu sem se sprehajal med smokvami

tja in sem in se učil. Zgodovino sem napisal na kratko v par potezah z lastnimi besedami. V šoli sem moral brati to pred učenci, kar mi je pognalo kri v glavo, a moj ugled je zrasel. Pomagati sem jim moral pri nalogah.

Nemščina pa me je osramotila. Ponujali so mi pomoč, pa moje znanje je bilo prepičlo, učitelj bi spoznal delo. Bilo mi je mučno. Nisem mogel z drugimi, dasi sem porabil z nemščino največ časa.

»Naučite se na pamet,« mi je dejal učitelj.

Učil sem se na pamet. Ni šlo. Česar nisem razumel, nisem nikdar ne čital, ne se učil.

»Za inštruktorja ste ubog,« mi je dejal učitelj. »Sami morate. Naučite se, da boste razumeli. Pol manj, pa bo dobro.«

Šlo je bolje, a šlo vendar ni.

Ko je prišel oče, je vprašal: »Kako bo šlo?«

»Uči se,« je dejal učitelj, pušec pipo in gledal v me. »Nemščine ne bo omenil,« sem pomislil.

»Kako pa z nemščino? Ali bo mogel izdelati?«

Učitelj me je zrl s svetlimi očmi.

»Ne vem,« je dejal. »Trudi se. Velik skok je. Težko gre.«

Oče je pomislil, pogledal name in dejal tožno zamišljeno: »Če ne bo mogel, ga kar zdaj vzamem domov. Itak bo težko šlo.«

To me je zadelo. Radi nemščine? Sramota! Rad bi šel na počitnice, a tako...

Učitelj je imel bistre oči in je dejal očetu: »Radi tega mu ne vzemimo poguma. Tudi drugo znanje je nekaj vredno. Kaj mu pomaga nemščina, če pa slovenščine ne zna. To pa zna dobro in druge stvari tudi. V štirih letih naj se malo potrudi, pa bo znal dosti. Začetek pa je vsak težak.«

Učitelj je govoril razumno, da je še mojemu očetu ugažalo. »Če veste, da bo šlo, pa naj ostane,« je dejal.

»Truditi se mora,« je dejal učitelj iznova. »In tudi gosli naj se uči. Za to nima veselja.«

Oče je še vprašal, če sem ubogljiv, če ne pohajkujem morda... Učitelj ni dejal slabega o meni.

Oče mi je dejal: »Brez nemščine ne dobiš belega kruha. Saj ni težko, ko imaš samo knjige v rokah. Ko si začel, je sramota, če ne končaš.«

Kraljeva palača v Palermu.

Pokimal sem.

»Kaj pa gosli? Uči se! Saj je lepo, če znaš zaigrati kako okroglo.«

Pritrdil sem tudi zdaj.

Gosli, da, moje gosli! Za muzikanta nisem bil rojen. Če harmoniko samo slišim, me obide žalost (radi neumnih poskočnic, morda). Ko so mi dali v roke gosli, me je obšla največja žalost. Sicer so bile moje gosli čisto navaden lesen zabojček v obliki

gosli, a pelo je vendarle. Kadar sem se učil, sem se skrtil v zadnji kot in žalostno škripal. Prsti so bili neokretni, lok je plesal, jezila me je mala razlika pol prsta...

Kakšen je bil v takih trenutkih moj obraz? Tega vam ne morem dopovedati. Gosli pa sem zanemarjal pošteno.

Pod okno je prišel mal ciganček in zaigral. Prsti so mu begali po strunah, gosli so vriskale; vse je povedal, kar se ne da

izraziti z besedo. Lepo je bilo. Sram me je obšel pred tem rjavim dečkom.

»Umetnik ne boste,« mi je dejal učitelj. To sem vedel. A tudi želel nisem tega nikoli.

Ce me je kateri součencev podražil in mi dejal »Kubelik«, mu nisem zameril, smejal sem se mu, gosli pa nisem nič bolj ljubil.

(Dalje.)

Ajshilova Orestija.

Prof. Fr. Omerza.

Dasi je večini čitateljev znana predgovodina Ajshilove trilogije, ki jo navadno zovemo Orestija, se mi za lažje razumevanje drame vendar zdi potrebno, da jo na kratko ponovim.

Agamemnonov rod izvira od Tántala, ki se je preselil iz Frigije na Pelopones. Jupiter ga je tako vzljubil, da je z njim prijazno občeval in jedel pri isti mizi. Toda to zaupanje je zlorabil. Da bi izkušal bogove in njihovo vsevednost, je zaklal lastnega sina Pélopa in ga postavil pred nje na mizo. Ukradel je dalje nebeško jed, da jo dá smrtnikom. Zato ga je pahnili Jupiter v Tartar, kjer trpi večno žejo, dasi stoji do vratu v vodi.

Njegov sin Pelops, ki so ga bogovi zopet oživili, je prišel v Piso h kralju Ojnomaju, da bi snubil njegovo hčer Hipodaméjo. Ker je pa bilo Ojnomaju prerokovano, da ga njegov zet umori, je pri tekmi vsakega ubil. Zato podkupi Pelops Mirtila, Ojnomajevega voznika, da naj prevrže med vožnjo voz svojega gospodarja. Ojnomaos pade z voza in se ubije. Ko pa zahteva Mirtilos obljubljeno plačilo, ga vrže Pelops v morje, ki je dobilo po njem ime. To je prav za prav prvi zločin, ki je rodil maščevalnega duha rodu za rodom, o katerem govori pesnik na tolikih mestih.

Pelopovi sinovi so bili Pléjstenes, Atrevs in Tiéstes. Agamemnon in Meneláos sta sina Pléjstenova, toda Ajshilos imenuje kot

njunega očeta Atreja, ki je vladal po Ajshilu v mestu Argos. Ker mu pa njegov brat Tiestes ni hotel priznati krone in je vrh tega zapeljal tudi njegovo ženo, ga je pregnal Atrevs z njegovo družino vred. Da bi se še huje maščeval nad bratom, se Atrevs z njim na videz spravi in ga povabi na koline. Tiestes se vrne s svojimi otroki, dasi je obljubil brat samo njemu osebno varstvo. Atrevs umori dva njegovih treh otrok (druga verzija jih imenuje 13) in postavi njih meso očetu na mizo namesto kol. Pri življenju je ostal le Ajgistos, ki je bil takrat še v povojih (po drugih še le po umoru rojen). Tiestes prekolne ves Pelopov rod in gre nazaj v prežnanstvo.

Za Atrejem je sedel na kraljevem prestolu v Argu Agamemnon, ki je živel v prijateljstvu z bratom Menelajem. Za ženi sta imela vsak eno hčer Tindáreja in Lede: Agamemnon Klitajméstro, Meneláos Héleno, ki jo je odpeljal Paris, Priamov sin, v Trojo. Da bi maščeval to predrznost, zbere Agamemnon z Menelajem vred brodovje tisoč ladij v Avlidi. Ker je pa ustrelil Agamemnon neko Artémidi posvečeno košuto, se je boginja ujezila. Poslala je hud vihar, da vojska ni mogla na morje. Prerok Kalhas je prerokoval nato, da zahteva Artemis kraljevo hčer Ifigenéjo, če hočejo priti v Trojo. Agamemnon se tej zahtevi po kratkem obotavljanju vda.

Kralj je ostal v Troji 10 let. Med tem

časom se izneveri Klitajmestra svojemu možu in živi z Ajgistom. Pod pretvezo, da bo maščeval smrt Ifigenije, sklone umoriti Agamemnona, kadar se vrne. Da je padla Troja, izve Klitajmestra še v isti noči po gorečih grmadah z Ide do Arga. Da bi laže izvršila svoj naklep, je poslala sina Orésta v Fókido k Strofiju, hčer Elektro pa je zaprla v hišo. Slučajno tudi Menalaja

le malo o življenju Ajshilovem, da ve čitatelj, koga ima pred seboj. Rodil se je l. 525. pr. Kr. r. Živel je torej v velikem času perzijskih vojsk. Udeležil se je sam slavnih bitk pri Maratonu, Salamini in Platejah. Prvič je nastopil javno tekmujoč s Pratinom in Hojrilom l. 500. Večkrat je potoval na Sicilijo h kralju Hieronu v Sirakuze, kjer sta bivala slavna lirika Simoni-

Carigrad.

ni doma, ker ga je zanesel neznano kam vihar, ki je izbruhnil ob povratku vojske kot kazen, da niso čuvali svetišča v zavzeti Troji. Agamemnona zvabi v kopel, kjer ga ubije. Umreti mora tudi Kasándra, češ da je ljubimka kraljeva. Toda maščevnje pride — Orestes, o čemer govori drugi del trilogije.

. . .

O razvoju grške drame sem že pisal v Mentorju (VI, 1—4). Dodati hočem tukaj

des in Pindar. L. 472. ga dobimo zopet v Atenah, ko je predstavljal svoje delo *Πέποιαι*. L. 468. ga je premagal mladi Sofokles, toda krasno je uspela l. 458. njegova Orestija, edina trilogija iz starih časov, ki se nam je ohranila in jo po pravici občuduje še danes ves svet. Nato je odrinil zopet v Sicilijo, kjer je blizu mesta Gele umrl l. 456.

Ajshilos je bil plodovit pesnik. Suidas mu pripisuje 90 dram. Po imenu je znanih 79, ohranilo se jih je pa samo 7, namreč *Ixé-*

τιδες, Πέρσαι (472), Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας (467), Προμηθεὺς δεσμώτης, Ἀγαμέμνων, Χρηγόροι, Ἐδμενίδες (458). Razen besedila je spesnil tudi sam napeve k zborovnim partijam in jih naučil. Nastopal je vedno sam kot prvi igralec.

Prestava je pisana v merilu grškega izvirnika, kar se spozna na prvi pogled v partijah dialoga. Pri zboru je stvar seveda težja. Ona mesta, ki jih govori vodja zбора, kadar prihaja zbor, Agamemnon ali Klitajmestra na pozorišče, so pisana v anapestih, kar se dá lahko posnemati tudi v prestavi. Zborovne pesmi pa, ki so zložene v kiticah (στροφή in ἀντιστροφή), kažejo različna merila. V prvi polovici so najbolj zastopani sinkopirani jambi (mogoče troheji?), ki sem jih pa večinoma prestavil v popolne jambične dimetre oziroma trimetre. Kjer se ritem izpremeni, sem to označil s tem, da sem dotične vrstice malo noter potisnil. Ta izpremema ritma odgovarja večinoma tudi vsebini kitice. V prvem delu, zlasti pa v drugem, je mnogo glikonejev, ferekratejev

dohmijev in tudi prosodijakov. Izmed različnih oblik teh metričnih vrst sem izbral povsod one, ki se mi zde, da se v slovenščini najlepše slišijo: — — — — — (glik.), — — — — — (ferekr.), — — — — — (dohmij.), — — — — — (prosod.). Kjer se nahajata v izvirniku v enem verzu dva glikoneja ali dohmija, stojita v prestavi vsak v svojem verzu. Mestoma se berejo tudi korjambi (— — — — —) in kretiki (— — — — —), v kolikor nisem teh razvil v popolne jambične monometre.

Za podlago sem vzel besedilo, ki ga je izdal A. Sidgwick, Oxford 1905⁶. Toda izključno se nisem držal te izdaje, včasih sem namreč vzel drugo verzijo ali pa kako hipotezo, ki sem jo našel pri U. Wilamowitzu (Griechische Tragödien, II. B., Berlin 1901³). Dobro mi je rabila tudi prestava Donnerjeva (Langenscheidtsche Bibl.) in predavanja H. v. Arnima. Nekatera mesta so tako pokvarjena, da je težko najti približno vsebino. Da nisem delal slovenskemu jeziku prevelike sile, sem prestavljal večkrat bolj prosto.

Agamemnon.

O s e b e :

Agamemnon, kralj v Argu.
Klitajmestra, njegova žena.
Ajgistos, njegov bratranec.
Kasandra, Priamova hči, prerokinja.
Klicar (Taltibios).
Stražnik, Agamemnonov suženj.
Zbor, ugledni možje iz mesta Argos.
Spremstvo.

Kraj: mesto Argos. — Čas uprizoritve: 458 pr. Kr.

Kraljeva palača v Argu. Pred njo stoje oltarji s kipi bogov Zevsa, Apolona in Herma. Noč. Na ravni strehi leži stražnik.

Stražnik.

Rešite teh me muk, bogovi, prosim vas,
 ki dolgih leta dni kot stražnik tu ležim
 na strehi kakor pes Atrejevih sinov.
 Ponočnih zvezd poznam že dobro gosti roj,
 5 ki nosijo nam mraz, vročino smrtnikom,
 gospodovalke svetle, krasni blesk neba,
 kdaj tonejo nam zvezde, kdaj spet vzhajajo.

- I danes tu bedim in čakam luči soj,
 ognjeni žar, ki pošlje naj veselo vest,
 10 iz Troje zmage glas. To žena mi veli,
 ki v nade polnem srcu sklepa kakor mož.
 Nemirno tu ležim, ko rosa moči me
 in sladkih sanj nikdar ni k meni na obisk,
 ker mesto spanja strah me plaši in mori,
 15 da trdno moči ni zatisniti oči.
 Če zljubi se mi peti ali žvižgati,
 da s petjem si preženem spanec od oči,
 pa tarnam nad usodo hiše te solzán,
 ki nima gospodarjev dobrih več kot prej.
 20 Ko prišla bi rešitev mukam srečna zdaj,
 da svit bi zažarel, veselja nočni sel!

Odmor. V daljavi se posveti plamen.

- Pozdravljen v temni noči soj, ki dneva luč
 naznanjaš nam radóšno, kličeš vun na ples
 po Argu vsepovsod, ker sreče dan je tu.
 25 Juhu, juhu!

Vstane.

- Agamemnonovi ženi to glasno povem,
 nemudoma naj vstane; po palači krož
 radósti klic odmeva luči naj v pozdrav,
 ker Ilion je padel, v naših je rokâh,
 30 kot jasno priča luč, veselo vest noseč.
 In prvi jaz bom sam, ki pel in plesal bom.
 Saj videl bom, da sreča v hišo je prišla,
 ker igro sem zadel na straži svoji jaz.¹
 Ko vendar ob prihodu drago bi rokó
 35 gospoda hiše smel prijeto s to rokó!
 O drugem vsem molčim, odpreti ust ne smem.²
 Najbolje hiša ta povedala bi vse,
 ko jezik bi imela. Kdor razume me,
 ta ve, kaj govorim; kdor ne, pa naj ne ve.

Odide v hišo. Zbor pride od strani na pozorišče. Starčkom, ki tvorijo zbor, visi ob strani meč, v roki drže dolgo palico. Medtem ko prihaja zbor v slavnostni obleki in z vencem na glavi, govori med spremljevanjem godbe

Voditelj zbora.

- 40 Deseto že leto je to od takrát,
 kar knez Meneláos, sovražnik močan,
 z Agamemnomom vred,
 ki z dvojnim³ prestolom in žezlom ju Zevs
 počástil, par krepkih Atreja sinov,

¹ V izvirniku stoji dobesedno: ker mi je vrgla moja straža trikrat šest. Ta rečenica je vzeta od kockanja. Ako se igra s tremi kockami, je najvišji in najboljši lučaj ta, če kaže vsaka kocka po šest pik.

² »Odpreti ust ne smem.« V grščini stoji: velik vol mi stoji na jeziku, t. j. ne smem govoriti, kakor bi hotel. Pomen tega reka je jasen, ne, pa odkod izvira. Splošno se sodi, da od nekega denarja, na katerem je bil vtisnjen vol. Kdor je bil torej podkupljen, da ni smel vsega povedati, o tem se je lahko reklo, da mu leži vol na jeziku. Izraz se je potem lahko posplošil in se rabil pri vsakem človeku, ki mora molčati. Drugi pa zopet mislijo, da je moral tak denar kot kazen plačati oni, ki je izdal kako uradno tajnost.

³ »Z dvojnim prestolom in žezlom ju Zevs je počástil«, ker sta bila oba, Agamemnom in Menelaos, kralja.

- 45 Argejskih je jadrnic tisoči voj
odvedel od tu,
oboróženo silo vojaško.

Odmeval iz prsi jim bojni je klic
kot sèrom močán,

- 50 ki v boli neznosni za deco svojó
visoko nad gnezdóm se v krogu vrteč
veslata s perutmi po zračnih vodáh,
ker trud je zaman,
ki sta imela ga v gnezdú z mladiči.

- A sliši v višavah nebesnih zdaj bog
55 al Zevs al Apolon al Pan do srcá
segajoče to tarnanje žalostno ptic,
ki v njih so kraljestvu izbrale si dom,⁴
ter pozno sicér,
a pošljejo kazen nad krivca.

- Tako je Atréjeva sina poslal
60 zaščitnik gostinski nad Parida, Zevs.
Za ženo,⁵ od môž zaželeno nebroj,
se bijejo boji, so udje težki,
koleno upira u prah se z močjó
in sulice v prvih drobé se vrstáh
65 Danajcem takó kot Trojancem.

- Kako da je zdaj na bojišču, ne vem.
Zgodilo se bo, kot usoda veli;
al žgavne al pitne daritve daruj,
al jokaj se radi nevžganih darov —
70 zastonj, ne ukloni se jeza.

A mi smo ostali brez slave domá,
ko oni odhajali proč so od nas.
Kaj, stare kosti!
Kot deco nas palica spremlja.

- 75 Saj starčkom enaka mladostna je moč,
ki v prsih ti vre,
za Areja⁶ prostor pripraven pa ni.
In starček, če listje ovelo je že?
80 Po poti, glej, vleče po nógah se treh,
nič večja kot dètetu njemu ni moč
in blodi kot sanje po dnevi.

Med tem je prišla iz palače Klitajmestra, ki jo spremljajo mnoge služkinje,
ter daruje bogovom; vodja zbora pa govori:

Čuj, Tindarja⁷ hči!

Povej, Klitajmestra, kraljica, mi vsaj:

⁴ Pesnik pravi dobesedno, da so ptice *μῆτοικοι* bogov, t. j. sostanovalci, priseljenci, naselniki. Tako so se namreč imenovali v Atenah priseljenci, ki so bili svobodni in so se smeli baviti z obrtom in trgovino, a so morali plačevati po 12 drahem davka.

⁵ Ta »žena« je Hélena, ki jo je odvedel Paris.

⁶ »Za Areja«, boga vojske, t. j. za boj.

⁷ T. j. Klitajmestra, hči Tindareja in Lede.

- 85 Je kaka novica? Si zvedela kaj?
 Je sporočil kaj kdo,
 da zaupno povsodi daruješ?

Bogovom, ki bramba jim mesta je mar,
 nebá in zemljé,
 90 ki ščitijo mestne izhode in trg,
 darovi goré na oltarjih.

- Zdaj tukaj se k nebu, zdaj dviga se tam
 ognjeni sijaj,
 ki nežni in milo odkriti pogled
 95 očara presvetega olja ga koj,
 od darú iz kraljeve palače.

- Kar moreš tedaj in povedati smeš,
 nam tukaj odkrij,
 100 odreši od te-le nas mučne skrbi,
 ki s strahom nam zdajle navdaja srcé,
 zdaj upanje ljúbko posveti iz daril
 in žalost prežene prepolno boli,
 trpljenje, ki gloda na srcu.

Odmor. Klitajmestra nič ne odgovori in daruje dalje.

Zbor.

- Pojem lahkó, da odvedlo znamenje možé je ugodno
 105 krepke na pot. Navdihujejo namreč za petje
 še me bogovi,
 moč, ki z življenjem je zrasla.
 Kralja Ahajcev,
 mladeži grške poveljnika složna,
 110 móčno dvojico,
 znak bojeviti z rokó maščevalno je
 spremljal in s kopjem na zemljo trojansko.
 Kralja sta ptic se prikázala kraljema
 ladij, ob njunih šatórih v bližini,
 115 góri na sedežu vidnem,
 vèndar na strani pa desni.
 Rep jima bel je in črn.
 Žrla sta zajkljo, ki mlade nosila uprav je pod srcem,
 120 a niso stekli nji se dni.
 Reci: Gorje, da, gorje! Ali dobro naj zмага!

- Prérok pa bistri vojské je pogledal Atréjeva sina.
 Zajklje morilca takoj bojevita razume:
 známenje póti.
 125 To razloži jim, ko pravi:
 »Sčasoma vzame
 Priamu mesto gotovo pohod ta,
 znotraj pa stolpov
 kupe nabrane bogastva bo ljudskega
 130 vse silovita pobrala usoda.
 Sámo da božja zavist ne pokrije prej
 in ne udari obroča⁸ krog Troje

⁸ Vojska je pripravljena za odhod zdoma, a Kalhas jo že vidi s pre-roškimi očmi pred Trojo kot močan obroč krog mesta.

- tukaj v šatôru, ker gleda
Artemis svêta srdito
135 Zevsova sela⁹ krilata,
ker sta ~~si~~ zajkljo in mlade ~~pred~~ rojstvom kot žrtev izbrala.
Sovraži orlov kruti obed.
Reci: Gorje, da, gorje! Ali dobro naj zmaga!
- 140 »Boginja lepa,¹⁰ ki srčno
za nežni rod
lévov skrbi srditih
in za mladiče pri ljúbljenih prsih
raznih zveri, ki živé po goráh,
tóliko naj vam odkrijem, mi pravi:
145 Srečo oznanja vam znam, a veselje ni čisto.
Varuj nas téga, rešilni Apolon!
Naj ne ovira Danájcev
s sovražnimi vetri, da ladjam
150 dalje zaprta je pot!
Druge naj žrtve ne terja,¹¹ ki zakon ji tuj je in gósti,
vir pa družini prepira in nima strahú pred soprogom!
Čaka in gróžno zbudi se
155 srd vse pomneči kot zvít oskrbnik, da maščuje otroka.«
Te-le usodne besede in srečo oznanil je Kalhas
hiši kraljévi, ker videl na poti znamenje je ptičev.
Temu primerno
reci: Gorje, da, gorje! Ali dobro naj zmaga!
- 160 Zevs, z imenom tem te kličem zdaj,
če mu vseč je to ime,
naj bo Zevs, kdorkoli če.
Iščem, premišlujem vse,
a ga najti móči ni,
165 ki od srcá bi odválil
skrbi mi ničévné
drugi kdo kot Zevs zares.
- On, ki bil je prej vladar močán,
drzni, vsemogočni bog,¹²
170 pravi kdo še, da je bil?
In ki prišel je za njim,
zmağan je, nikjer ga ni.
Kdor s slavospevi pa Zevsa
proslavljal bo vdano,
175 pil bo vse modrosti vir.
- Kaže nam modrosti pot,
večno je postavo dal,
da trpljenje nas uči.
Tudi v snu srcé še vidi bol,
180 pomni vse téžke dni. Čes al ne,
prišlo pa spoznanje bo.

⁹ »Zevsova sela« sta orla, ki ju imenuje tekst »krilata psa«.

¹⁰ »Boginja lepa« je Artemis.

¹¹ »Druge naj žrtve ne terja.« Prerok misli na Ifigenejo, ki jo bo Agamemnom daroval Artemidi. Ta žrtev je protipostavna, nevžitna. Da je postala »družini vir prepira« in smrt soprogu, se vidi iz drame.

¹² »Vladar močán, drzni, vsemogočni bog« je Uranos, katerega je pahnil s prestola njegov sin Kronos, »ki je prišel za njim.« Njega je zopet pregnal in pahnil v Tartar lastni sin Zevs.

Milost to bogov je, ki krmilo
s silo vzvišeno drže.

- To starejši¹³ skusil sam
ladij je ahajskih knez,
185 ki preroka kregal ni.
Dasi zlo pritiska, on molči.
Velra ni, — glad mori — vójsko vso,
190 ki ob bregu Avlide¹⁴ šumečem
proti Hálkidi stoji.

- Od Strímona drevi viharja šum strašan.
Ovira brod, prinaša glad in ladjam strah,
ljudem gorje.
195 Ogrodje stoka ladjam, pokajo vrvi.
Počasi teče ura, kar naprej ne gre.
A cvet argejski véne/ tu zámán stoji.

- [Ko pa drug strašnejši lek¹⁵
200 zoper vihar besneči
knezoma prérók pravi
češ da srdi Artemis se,
z žezlom nato vdari ob tla
jezen močno Átreja sin,
sólze tekó po licu.

- 205 Starejši knez zdaj pravi ter takó veli:
»To težko res je zlo, če nočem slušati,
in težko zlo,
če hčer zakoljem lastno, hiše svoje kras,
ter pred oltarjem naj očetne si roké
210 omadežujem v krvi nežne deklice.

- Morem biti krivde prost?
Naj zapustim li ladje?
Naj li sodruge varam?
215 [Kajti da dar hočejo ta,
lek za vihar, stráстно želé
nežne krvi deklice te,
delajo prav. Naj bode!

- Ko vpreže ga pa sila v svoj železni voz
in v duši veter drug, nasproten zadivja,
220 nečist, brezbožen in nesvet,
ne dvomi več srcé pripravljeno za vse.
Če strast človeka prime, vir sramotnih del,
začetek vsega zla, postane tudi smel.

- Drzne se in lastno hčer
225 pošlje v smrt, da dobi pomoč
vojska, kazen za žensko,
ladjam srečo nakloni.

¹³ »Starejši knez« je Agamemnon.

¹⁴ Avlis je pristanišče v Bojotiji, kamor so se zbrali Grki pred odhodom v Trojo. Avlidi nasproti leži Halkis. Veter, ki jim je oviral pot, je prihajal od severozahoda od trakijske reke Strimona.

¹⁵ »Drug strašnejši lek zoper vihar,« t. j. da mora Agamemnon darovati svojo hčer Ifigenejo.

- Zastonj očeta kliče, prosi jih zaman,
 deviško nje življenje mar nikomur ni,
 230 le boj sodnikom tem je ljub.
 Odmolijo. In oče kruti dá ukaz:
 zavito v pajčolan kot kózo zgrabijo
 služabniki jo vneta ter jo na oltar
 dvignejo, z glavó naprej.
 235 Usta njenih prelepih lic
 s silo skrbno zastraži,¹⁶
 da ne kolnejo hiše.

- Zavézala je jezik silna uzde moč,
 rumena pa obleka dol visi do tal.
 240 Ljubezni in sočutja ost
 na vsakega morilca vrže nje oko. *preboda*
? je zvela 3 ostjo
 In lepa kot na sliki, reči će pozdrav,
 ki tolikrat je pela že *???*
 v očetnih sobah gostom krasne pesmice.
 Z nedolžnim glasom svojim često deklica je čista tam
 245 slavila srečo dragega očeta si
 v ljubezni pri tretjem daru. *x)* *?? kajam?!*

- In kaj potem? Ker videl nisem sam, molčim.
 A Kalhas ni lagál, zgodilo se je vse.
 250 Pravica namreč pravi to,
 da po trpljenju človek naj se sam uči.
 Prihodnjost zvedel boš potem, ko se zgodi.
 Če praviš zdaj že: »Srečna bo,«
 je isto, kot če tožiš. Jásno bo prišla
 255 kot zarja jutranja. O da bi srečna torej nam bilá,
 kot ona hoče in želi, ki váruje¹⁷
 edina in najbolj Argos.

(Dalje.)

¹⁶ »Usta s silo skrbno zastraži,« t. j. usta ji zaveže.¹⁷ »Ona, ki varuje Argos,« je Klitajmestra.

Iz moderne.

Dr. Ivan Pregelj.

V »Domu in Svetu« XXXII. str. 29. sl. boš našel črtico pod naslovom »V megli in morju«. Morja in primorskega življa slovenski leposlovci niso bogzna kolikokrat obrazovali in jih v tem oziru hrvatski nadkriljujejo (Kumičić, V. Novak, Viktor Car, Nazor i. dr.). Slovenci imamo iz obmorja čudovito tragično romanco o Lepi Vidi, ki je nekak umetniški motvoz v slovenskem slovstvu (Jurčič — Vošnjak — Cankar — Šanda). V romantiko obmorske narodne pesmi (Mornar) se je skušal poglobiti med mladimi Joža Lovrenčič (Trentarski

študent) in v načinu »morskih« novel je ustvaril Narte Velikonja čedno novelo, ki spominja vsebinsko živo Heysejeve L' Arrabiate. Omenim naj še Meškovo »Dramo na morji«, ki vsebinsko ponavlja motiv Tavčarjevega »Antonia Gledjeviča«, in naštel sem približno vse naše »morsko slovstvo«. Iz Velikonje in iz darovite Lee Faturjeve, se mi zdi, je vzšla imenovana Pahorjeva črtica. V slov. »morskem leposlovju« se javlja nekako nezavedno vedno še stari »morski romantizem«, kije svojstvo sicilianstva

pri Francozih (Mérimée). Slovenci moremo čuvstvovati o morju le bolj literarno, ne toliko iz resničnega življenja. Posledica tega se v slovstvu čuti in celo v slovstvu človeka, ki morje — pozna in je vsaj deloma ob njem živel, a se v tem doživetju še ni poglobil, temveč je prav epigonsko zagrabil glavni in skoro edini motiv »morske novelistike«, namreč motiv žene med dvema, ljubosumnost, boj za ljubljeno ženo, sovražni sunek tekmecev. Naslov svoji črti je našel Pahor po Faturjevi (V burji in viharju), vsebini ni bil kos. Previsoko je segel v problem, preden je dozorel v zrelega, stvarno mislečega moža, preden je doumel tehniko psihologičnega črtanja, preden je premaгал šolstvo tipičnega in obrabljenega izraza; »tisti trenutek pa...« i. p. Njegova črtica, ki je kljub hibam našla milost v urednikovih očeh, je zanimiv študij, ki ti ga toplo priporočam. Oglejva si stvarco! Vsebinsko boš sam doumel. Izražena je v naslovu in težnji zaključka: Ljubeča žena ne vidi hib na ljubljenem bitju. Pod silo glasu svojega srca se niti ne zaveda, kako je krivična človeku, ki jo ljubi vdano, tiho, nenasilno. Skratka: blodna strast je slepa. Lep problem. Pahor ga je občutil tudi popolnoma moderno, kot odlomek iz življenja in ne kot zaokroženo novelico. Imel je dobro roko, bi rekli. Izvršil pa tega ni, kar je hotel. Pod neizvežbano roko se mu je problem izlizzal v omledno sličico, ki je tako neznatna po vsebini, da ne bi zaslužila — razen v svrhu najinega študija — niti dveh ocenilnih vrstic. Vse, kar je nekaj vredno na tej črti, je oris v prvih 22 vrsticah, je uvod. Jedro je — srednješolsko malenkostno, jezikovno in izrazno nedozorelo. Že zdavna nisem namreč bral slovenske proze, ki bi tako klasično — smrdela po omlednosti nemške novelske stilistike: Ante si ni dal dvakrat reči; je zahtevalo odločitve; zanikala je (mesto nj hotela, ni marala); prevzeti važno in težko nalogo; nekaj napadajočega je tičalo v njegovih kretnjah i. t. d.

Pahor se trudi slikati v smereh anato-

mistov (Flaubert), a nima ni jezika, ni psihološkega znanja zato, nima globine ne iznajdljivosti. Lovi se v nekaki vsakdanjosti literarnih stilističnih nezrelosti: »Zakaj sem to storila?« si je očitala skoro (!) (ta še ni ujel zajca!) v nezavesti (!). Toda (!) samo trenutek je trajal obup. Premağala je... (Seveda, sicer bi stvar ne šla naprej, in črtica je kakor pogača, zrno do zrna, vrstica do vrstice!) — Ali ne čutiš, kako nerodno je tako pripovedovanje, tako slikanje. Besede so, zdijo se ti, da hočejo in se trudijo, dopovedati ti o strašni duševni krizi, ki je ni, ki je pisatelj ne vidi, ne more in ne zna s simbolno besedo položiti jasno pred te. Fraze, moj ljubi, nedoraslost.

Pahor je grešil nekajkrat tudi v logiki. Njegovo morje se naravnost čudovito peni in razburja ravno skozi štiri stolpce, nato se umiri. Imaš vtis, da je neprodirna megla. Glej ga spaka, pa čitaš naenkrat:

»Bele zvezdice so se kazale na nebu.«

Mimogrede se je zdaj zavedel seveda tudi mladi pisatelj in ti naknadno pojasnil, da se je bilo medtem lepo zjasnilo. Seveda zopet tako, kakor na pisčevo željo, ki bi sicer ne imel paralelizma, češ, tako se je začelo jasnit tudi v razmerju Antejevem do deklice in njenega Vida. Podobno je zašel v stranpot pisec, ko je pozabil, da je noč, in ti začne govoriti tako, kakor da je beli dan: »Dekle je poiskalo klobuk, ter ga osnažilo. Vid pa je začel gledati okrog po pesku, da bi našel reči, ki jih je izgubil.«

Tako je s Pahorjevo črtico V megli in morju, v morju tudi, mesto na morju. Ne! Ta stvar ni bila zrela za »Dom in Svet«. Če jo je sprejel urednik, je imel svoj namen. Hotel ni ostrašiti, tebe, ki se vežbaš in tiščiš doma svoje izdelke in mlade sadove. Glej, ne boj se uredništva! Rada in dobrohotna so v pomoč mladim rastočim močem. In če je le mogoče, podpirajo stremjenja začetnikov. In Pahor je tak začetnik. Neizkušen je še, neizkušen, a vendar podjeten, in ima čut za razpoloženje in

problem. Zato je prišel v list in je tega vesel in bo polagoma zorel...

* * *

Znana umetniška osebnost v slovenski moderni liriki je Florijan (Cvetko) Golar. Golar je nekak moderni Simon Jenko, Gorenjec po čuvstvovanju in rodu, domač, prijeten. Prepisal ti bom njegovo pesem iz »Slovana« (1915) in jo ocenil: Ime ji je »Vijola« in se glasi tako-le:

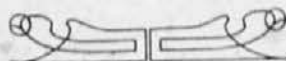
1. Vijola modra in rumena,
Marija, z rožami češčena!
2. Vsa v glorioli solnc stoji,
bleščijo milost ji oči.
3. V naročju njenem božji sin
igra se z žarom dragotin.
4. Iz demantnih je solz nakit
okoli vrata mu ovit.
5. In jabolko je iz zlata,
ki v desni roki ga ima.
6. Stopinja plaha pridrhti,
priblodijo kalne oči.
7. In večna luč in tih somrak —
k Mariji plava klic grenak.
8. »Madona, Jezus mali ti,
kdo v srcu ogenj pogasi?
9. Grenka bolest, tema, gorje,
mi v duši črno plamene.
10. Oltar življenja je podrt,
reži se vame grob odprt.
11. Miru nikjer, utehe ni,
Madona, Jezus mali ti!
12. In božji sin se nasmehlja
in zlato jabolko poda
13. s prestola svoje milosti
trpečemu v ponižnosti.

14. In solza kane mu iz oči,
luč večna svetlo zagori.

15. Vijola modra in rumena,
Marija, z rožami češčena!

Kaj si našel, ko si prebral? Lepa, prijetna pesem! Vsebinsko te je morda spomnila sloveče Heinejeve balade »Romanje v Kevlaar«. Zadišala je po mehki pobožnosti in tihi melodiki Sardenkovega »mladega jutra«. Če si slovstveno vešč, si se spomnil neskončne tradicije Marijine pesmi od pobožnih viteških trubadurjev doli do romantikov (Novalis, Brentano, Eichendorff, Mistral in še dalje, do Verlaine-ja in Masseneta in Anatola France (Glumač naše ljube Gospe) in misterijev. Pa čemu tako daleč okrog? Golarjeva pesem je zrasla iz slovenske romarske, iz občutja slovenskih bogomoljk. Opazil si že, da slovite Madonine slike označujemo po gotovem svojstvenem predmetu na njih (della Sedia, z angeli, sedem mečev). Novi slikarji radi slikajo v barvah, ki so motivno označeni z gotovim cvetom na sliki: Ta cvet je simbol (lilija! Albrecht: Brezmadežna n. pr.) ali pa barvna dominantna (orhideja! H. Zatzka: Madona z Detetom). Prav isto tehniko imaš v Golarjevi pesmi. Prva in zadnja kitica je dominantna, je nekak refren, nekako geslo posneto po slovenski romarski pesmi. Jedro pesmi je dvodelno: a) oris čudodelne slike in b) pripovedovanje čudežnega dogodka: Jezušček da »trpečemu v ponižnosti« jabolko (milost!) in potoči solzico usmiljenja. Kako lahkotno neprisiljena je torej oblika te pesmi, kako neiskano preprostost diha po vsebini pa tudi po obliki, ki je pa na nekaj mestih nepopolna.

Glej, kolik pogled se človeku odpre ob eni sami pesmici, ki je izraz pravega pesniškega duha in pa tudi časovnega ali osebnega okusa.

KNJIGOVEZNICA KAT. TISK. DRUŠTVA V LJUBLJANI

se priporoča v izvršitev
vsakovrstnih
knjigoveških del.

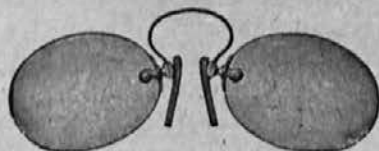
Solidno delo. Zmerne cene.
Knjižnicam značen popust.

I. KETTE

LJUBLJANA

FRANCA JOŽEFA CESTA 3

Klobuki, palice, perilo, kravate, pa-
lice, dežniki, galoše, toaletne po-
trebščine itd. Vsi predmeti
za telovadbo, turistikó
in drug šport.

Fr. P. Zajec, izprašani optik
Ljubljana, Stari trg 9

priporoča svoj dobro urejeni optični zavod
kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipal-
cev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila
očal, ščipalcev itd. izvršuje dobro in ceno!

Prodajalna Katoliškega tiskovnega društva

(H. Ničman v Ljubljani)

priporoča svojo bogato zalogo

šolskih in pisarniških potrebščin

kakor: raznovrstni papir,
zvezke, noteze, razne zapis-
nike, kopirne knjige, šolske
in pisarniške mape, radirke,
pisala, črnilo, gumi, tintnike,
ravnila, trikote, šestila, bar-
ve, čopiče, raznovrstne raz-
glednice in devocijonalije.

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega od-
bora za zidanje nove cerkve v Šmihelu pri
Žužemberku, da je gospod

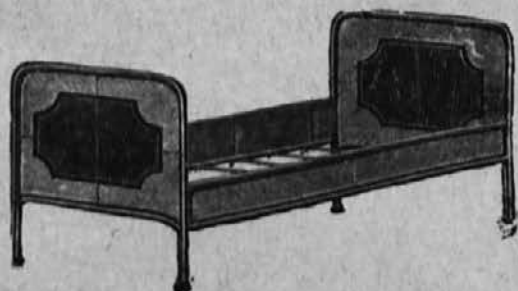
Rajko Sušnik
umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst novih oken,
krasno in umetno v gotskem slogu, v splošno
zadovoljnost in po zmerni ceni ter je zato v
svoji stroki vreden najboljšega priporočila.

Za stavbni odbor:

V Šmihelu,
dne 12. avgusta 1909.

FRANČIŠEK GABRŠEK,
župni upravitelj.

Telovadne priprave in orodje, vsakovrstne
gospodinske in gospodarske predmete, ku-
linjsko opremo, železno pohištvo, orodje,
raznovrstno železnino, nagrobne križe in
prvovrstne poljedelske stroje priporoča
prva domača tvrdka te stroke

FR. STUPICA V LJUBLJANI

Marije Terezije cesta št. 1

veletrgovina z železnino in razpošiljal-
nica poljedelskih strojev.

Priporočamo:

Grško-slovenski slovar.

Sestavil prof. Anton Dokler.

Fizika

za višje razrede srednjih šol.

Spisal prof. Jožef Reisner.

Kemija

za sedmi gimnazijski razred.

Spisal prof. Jožef Reisner.

Besede in rekla

k sedmi knjigi Herodotovih zgodopisnih raziskavanj.

Sestavil prof. Fr. A. Jerovšek.

Slovarček

k IV., VI., XVI., XVIII., XXII. in XXIV. spevu Iliade.

Spisal prof. Anton Koritnik.

Založil

zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano

kjer se dobivajo označene knjige.
